Original Article

Exploring the Causes of Retraction in Nursing Papers: A Study Based on Retraction Watch Data

10.66224/ismj.29.4.220

Mahdieh Shahneh [1], Maryam Nicknam [1], Sima Afrashteh [2], Ali Hamidi [3*]

[1] Student Research Committee, Bushehr University of Medical Sciences, Bushehr, Iran

[2] Department of Epidemiology and Biostatistics, School of health, Bushehr University of Medical Sciences, Bushehr, Iran

[3] Department of Medical Library & Information Sciences, School of Allied Medical Sciences, Bushehr University of Medical Sciences, Bushehr, Iran

Abstract

Background: Maintaining the credibility and authenticity of nursing research is essential, as it directly impacts the quality of patient care. Given the increasing number of retracted articles in this field, the present study aimed to analyze the primary causes of retractions in nursing literature.

Materials and Methods: This descriptive-analytical survey evaluated 202 retracted nursing articles retrieved from the Retraction Watch database on January 5, 2025. Data were collected using a researcher-made checklist and analyzed using the Mann–Whitney U test and the Spearman's rank correlation test in SPSS version 27.

Results: The median time from publication to retraction was approximately 13.93 months, with a median of three authors per article. The highest proportion of articles was published in 2022 (52.97%), while the highest rate of retraction occurred in 2023 (approximately 59.40%). Research originating from China (about 70%) and articles published by Hindawi (62.87%) accounted for the majority of retractions. Furthermore, 69.8% of the articles were published in unranked journals. The most common reasons for retraction were inadequate or flawed peer review, plagiarism, policy violations, data fabrication, and invalid results.

Conclusion: The high concentration of retractions in unranked journals and the prominent role of inadequate peer review indicate the need to revise peer review processes. Strengthening evaluation mechanisms and training researchers can help reduce misconduct and improve the quality of nursing articles.

Keywords:
Retraction
Nursing
Scientific Misconduct
Publication Ethics
Peer Review

***Corresponding author**
Ali Hamidi
a.hamidi@bpums.ac.ir

Ethical code
IR.BPUMS.REC.1403.266

Received: 2026/05/23
Accepted: 2026/08/03

[Downloaded from ismj.bpums.ac.ir on 2026-11-10]

[DOI: 10.66224/ismj.29.4.220]

دانشگاه علوم پزشکی
و خدمات بهداشتی و درمانی بوشهر

مقاله پژوهشی

بررسی دلایل سلب اعتبار مقالات پرستاری: مطالعه‌ای مبتنی بر داده‌های Retraction Watch

10.66224/ismj.29.4.220

مهدیه شحنه [۱]، مریم نیکنام [۱]، سیما افراشته [۲]، علی حمیدی [۳*]

[۱] کمیته تحقیقات و فناوری دانشجویی، دانشگاه علوم پزشکی بوشهر، بوشهر، ایران
[۲] گروه آمار زیستی و اپیدمیولوژی، دانشکده بهداشت، دانشگاه علوم پزشکی بوشهر، بوشهر، ایران
[۳] گروه کتابداری و اطلاع‌رسانی پزشکی، دانشکده پیراپزشکی، دانشگاه علوم پزشکی بوشهر، بوشهر، ایران

چکیده

زمینه: حفظ اعتبار و اصالت پژوهش در حوزه پرستاری به دلیل تأثیر مستقیم بر کیفیت مراقبت از بیمار ضروری است. با توجه به افزایش مقالات سلب‌اعتبارشده در این رشته، پژوهش حاضر با هدف تحلیل دلایل مؤثر بر سلب اعتبار مقالات پرستاری انجام شد.

مواد و روش‌ها: این مطالعه توصیفی- تحلیلی از نوع پیمایشی روی ۲۰۲ مقاله سلب اعتبارشده حوزه پرستاری بازیابی شده از پایگاه Retraction Watch در تاریخ ۵ ژانویه ۲۰۲۵ انجام شد. داده‌ها با چک‌لیست محقق ساخته گردآوری و با آزمون‌های من- ویتنی (Mann–Whitney U test) و همبستگی اسپیرمن در نرم افزار SPSS ویرایش ۲۷ تحلیل شدند.

یافته‌ها: میانه فاصله انتشار تا سلب اعتبار تقریباً ۱۳/۹۳ ماه و میانه تعداد نویسندگان ۳ نفر بود. بیشترین انتشار مقالات در سال ۲۰۲۲ (۵۲/۹۷ درصد) و بیشترین سلب اعتبار در سال ۲۰۲۳ (حدود ۵۹/۴۰ درصد) رخ داد. کشور چین (حدود ۷۰ درصد) و ناشر Hindawi (۶۲/۸۷ درصد) بیشترین سهم را داشتند. ۶۹/۸ درصد مقالات در مجلات بدون رتبه منتشر شده بودند. شایع‌ترین دلایل سلب اعتبار داوری ناکافی یا نادرست، سرقت ادبی، نقض قوانین، داده‌سازی و نتایج نامعتبر بود.

نتیجه‌گیری: تمرکز بالای سلب اعتبار در مجلات بدون رتبه و نقش برجسته داوری ناکافی بیانگر نیاز به بازنگری در فرآیندهای داوری است. تقویت سازوکارهای ارزیابی و آموزش پژوهشگران می‌تواند به کاهش تخلفات و ارتقای کیفیت مقالات پرستاری کمک کند.

واژگان کلیدی
سلب اعتبار
پرستاری
سوء رفتار علمی
اخلاق انتشار
داوری همتا

***نویسنده مسئول**
علی حمیدی
a.hamidi@bpums.ac.ir

کد اخلاق
IR.BPUMS.REC.۱۴۰۳ .۲۶۶

پیام کلیدی: "تمرکز سلب اعتبار مقالات پرستاری در مجلات بدون رتبه و با داوری ناکافیست؛ بازنگری در داوری و آموزش پژوهشگران، کیفیت و اعتبار را ارتقا می‌دهد."

دریافت: ۱۴۰۵/۰۳/۰۲
پذیرش: ۱۴۰۵/۰۵/۱۲

[Downloaded from ismj.bpums.ac.ir on 2026-11-10]

[DOI: 10.66224/ismj.29.4.220]

مقدمه

پژوهش علمی معتبر، به عنوان یکی از پایه‌های اصلی پیشرفت‌های بشری و ارتقای کیفیت زندگی به شمار می‌رود. در این راستا، تولید و سازماندهی دانش قابل اعتماد در قالب مقالات علمی، پیش‌شرط حفظ اعتماد جامعه علمی محسوب می‌شود؛ به ویژه در حوزه پرستاری که داده‌ها و نتایج مقالات علمی به‌طور مستقیم بر کیفیت مراقبت‌های بالینی و مدیریت چالش‌های مربوط به آن مؤثر هستند (۱). از این رو، حفظ انسجام و یکپارچگی در فرآیند پژوهش امری حیاتی تلقی می‌شود (۱). برای تحقق این امر، تلاش می‌شود که گزارش نتایج معتبر در قالب مقالات علمی منتشر شود تا منجر به اشتراک دانش مدون و افزایش اعتماد به فرآیندهای پژوهشی شود (۲). در مقابل چون هر گونه خطا و عدم دقت در انتشار و استناد به متون علمی، می‌تواند عواقب جبران ناپذیری بر سیاست‌گذاری‌های بالینی و عدم اعتماد بر این متون داشته باشد، تلاش‌های جدی برای جلوگیری از این خطاها صورت می‌گیرد (۳).

با وجود تأکید بر یکپارچگی، نظام نشر علمی همواره در معرض خطا یا سوءرفتارهای علمی قرار دارد (۴). در این میان سلب اعتبار مقالات به عنوان راهکاری مهم، جهت حفظ انسجام متون علمی، در مواردی که پژوهش‌ها به‌صورت عمدی یا سهوی با خطا یا سوءرفتار منتشر شده‌اند، وارد عمل می‌شود و مانع گردش دانش معیوب می‌شود (۵). سلب اعتبار فرآیندی است که طی آن، مقالات پس از انتشار، توسط سردبیران مجلات و با مشورت کمیته‌های اخلاقی یا نهادهایی نظیر COPE[1] مورد بررسی و بازنگری قرار گرفته‌اند و سپس مشخص شده است که دارای مشکلاتی مانند سوءرفتار علمی یا خطاهای علمی هستند (۶). در این وضعیت، به جای حذف مقاله سلب اعتبار شده از پایگاه‌های نمایه‌سازی، در فایل متن مقاله، واژه سلب اعتبار به صورت واترمارک[2] درج می‌شود. علاوه بر این، دلیل سلب اعتبار به صورت یادداشت در پایگاه پیوست و ذکر می‌گردد (۷ و ۸). همچنین پایگاه‌هایی مانند Retraction Watch به‌عنوان یک منبع نظارتی، اطلاعات مربوط به این مقالات را در دسترس پژوهشگران قرار می‌دهند (۹).

اهمیت این موضوع در حوزه‌های مختلف علمی متفاوت است. با این حال، چون عدم رعایت اصول اخلاق پژوهشی نویسندگان و استناد به مقالات سلب اعتبار شده می‌تواند باعث انتشار مباحثی در جامعه علمی شود که ممکن است صحیح یا دقیق نباشند، بر سلب اعتبار این دسته مقالات تأکید زیادی صورت می‌گیرد. این امر در حوزه‌هایی مثل علوم بالینی که ممکن است پیامدهای منفی برای سلامت بیماران داشته باشد اهمیت دوچندان دارد (۹). در همین راستا، نتایج پژوهش‌های حوزه پرستاری که مستقیماً با سلامت جامعه مرتبط هستند، می‌توانند نقش زیادی در تأمین، حفظ و ارتقای سلامت جامعه داشته باشند. به همین دلیل سلب اعتبار مقالات این حوزه همانند بسیاری از مقالات منتشر شده در حوزه‌های مرتبط با سلامت با سخت‌گیری صورت می‌گیرد (۱۰). پژوهش‌ها حاکی از این است که حجم مقالات سلب اعتبار شده در همه حوزه‌ها به خصوص در رشته پرستاری در سالیان اخیر افزایش یافته است. به طوری که، از سال ۱۹۹۷ تا ۲۰۱۷ نیمی از مقالات سلب اعتبار شده در زمینه پزشکی، پرستاری و علوم سلامت بوده است (۱۱). همچنین تحلیل علم‌سنجی از سال‌های ۲۰۰۰ تا ۲۰۲۴ نشان می‌دهد ۴۰۸ مقاله پرستاری، سلب اعتبار شده‌اند و ایمنی و سلامت ۲۱۳۶۹ بیمار را تحت تأثیر قرار داده است. این آمار بر اهمیت آشنایی پژوهشگران با دلایل سلب اعتبار و زمینه‌های پرخطر در این حوزه تأکید می‌کند (۲).

[1] Committee on Publication Ethics
[2] Watermark

[Downloaded from ismj.bpums.ac.ir on 2026-11-10]

[DOI: 10.66224/ismj.29.4.220]

از آنجایی که عوامل منجر به سلب اعتبار مقالات یک مسئله مهم در حوزه علوم پزشکی، به ویژه پرستاری، محسوب می‌شود و پرستاری نقش بسیار حیاتی در ارتقای کیفیت مراقبت‌های بهداشتی و پزشکی دارد، پژوهش حاضر با هدف تحلیل دلایل مؤثر بر سلب اعتبار مقالات در حوزه پرستاری انجام شد و به شناسایی دلایل سلب اعتبار این مقالات می‌پردازد. نتایج این پژوهش می‌تواند چراغ راه پژوهشگران در اجتناب از عوامل مؤثر بر سلب اعتبار مقالات باشد.

روش‌شناسی

این مطالعه از نوع توصیفی و با روش پیمایشی انجام شد. جامعه مورد بررسی در این پژوهش شامل تمامی مقالات سلب اعتبار شده در حوزه پرستاری موجود در پایگاه Retraction Watch بود. با جستجو در بخش موضوعی Nursing و راهبرد"(HSC)"Medicine – Nursing تعداد ۲۰۳ مقاله بازیابی شد. به دلیل محدود بودن تعداد مقالات، از روش تمام‌شماری استفاده گردید. در نهایت، یک مقاله به دلیل تکراری بودن حذف شد و بررسی نهایی روی ۲۰۲ مقاله انجام گرفت. برای هر مقاله سلب اعتبار شده، اطلاعاتی شامل عنوان مقاله، DOI، نویسندگان، دلایل سلب اعتبار، نام مجله، تاریخ انتشار، تاریخ سلب اعتبار، نام ناشر و کشور وابستگی سازمانی نویسندگان در تاریخ ۵ ژانویه ۲۰۲۵ از پایگاه Retraction Watch استخراج شد. به منظور برآورد تعداد کل مقالات حوزه پرستاری هر کشور، همزمان با جستجوی اصلی، جستجویی در پایگاه Web of Science با استراتژی WC=Nursing انجام گرفت و تعداد مقالات هر کشور استخراج شد.

اطلاعات مجلات منتشرکننده مقالات سلب اعتبار شده در حوزه پرستاری توسط پژوهشگران و با استفاده از چک لیست محقق ساخته استخراج شد. برای طراحی چک‌لیست، دو نفر از پژوهشگران ابتدا با بررسی و تحلیل مقالات مرتبط، گویه‌هایی را که با هدف مطالعه هم‌راستا بودند؛ استخراج و دسته‌بندی کردند. در مرحله بعد، با توجه به داده‌های حاصل از پایگاه Retraction Watch، چک‌لیست اولیه بر اساس گویه‌های منتخب تدوین شد. گویه‌های این چک لیست عبارت بودند از: تعداد استنادهای دریافت شده به تفکیک پایگاه و بر اساس قبل و بعد از تاریخ سلب اعتبار، تعداد نویسندگان، تعداد مقالات سلب اعتبار شده در هر سال، فاصله زمانی بین انتشار تا زمان سلب اعتبار، دلایل سلب اعتبار، مشخصات مجله، کشور نویسندگان. سپس نسخه نهایی چک‌لیست جهت اعتبارسنجی و اصلاحات احتمالی در اختیار استاد راهنما و ۱۰ نفر از متخصصان حوزه‌های کتابداری و اطلاع‌رسانی پزشکی و پرستاری قرار گرفت و پس از دریافت بازخورد و تأیید نهایی، برای استفاده در مراحل بعدی پژوهش آماده گردید (جدول ۱).

دلایل سلب اعتبار مقالات بر اساس اطلاعات ثبت‌شده در خروجی Excel استخراج‌شده از پایگاه Retraction Watch گردآوری شد. در این پایگاه، دلایل سلب اعتبار مطابق با اطلاعیه‌های رسمی منتشرشده توسط مجلات یا ناشران ثبت شده‌اند. پس از استخراج داده‌ها، با توجه به تنوع دلایل سلب اعتبار، ابتدا یک دسته‌بندی کلی شامل دلایل تأثیرگذار بر نتیجه پژوهش و دلایل بدون تأثیر بر نتیجه پژوهش توسط پژوهشگران صورت گرفت. سپس دلایل سلب اعتبار در ۱۸ زیر دسته موضوعی طبقه‌بندی شدند (جدول ۱). داده‌های چک‌لیست ابتدا در نرم‌افزار Microsoft Excel سازماندهی شدند. سپس، با استفاده از آزمون‌های آماری مناسب در نرم‌افزار SPSS ویرایش ۲۷ تحلیل شدند.

[Downloaded from ismj.bpums.ac.ir on 2026-11-10]

[DOI: 10.66224/ismj.29.4.220]

جدول ۱. دسته‌بندی دلایل سلب اعتبار مقالات حوزه پرستاری در نمونه پژوهش

ردیف	دسته‌بندی کلی دلایل بر اساس تأثیر بر نتیجه پژوهش	دلایل سلب اعتبار بر اساس طبقه‌بندی پژوهشگران	دلایل ثبت‌شده در پایگاه Retraction Watch
۱	دلایل تأثیرگذار بر نتیجه پژوهش	داده‌سازی (Data Fabrication) و نگرانی در مورد داده‌ها	نگرانی درباره داده‌ها، عدم ارائه داده‌های اصلی، داده‌های غیرقابل اعتماد
		دستکاری‌داده‌ها (Data Falsification)	خطا در داده‌ها
		خطاهای علمی (نگرانی در مورد نتایج)	نگرانی در مورد نتایج، خطا در تحلیل یافته‌ها، خطا در نتایج و/ یا نتیجه‌گیری‌ها
		مشکلات در جمع‌آوری یا تحلیل داده‌ها	خطا در روش‌شناسی
		نتایج نامعتبر	نتایج غیرقابل اعتماد
		سایر	تولید محتوای تصادفی، نگرانی درباره نویسندگی و وابستگی، انجام کار درست
۲	دلایل بدون تأثیر نتیجه پژوهش	عدم رضایت یا اطلاع شرکت‌کنندگان	فقدان رضایت آگاهانه، عدم تأیید از سوی شرکت یا مؤسسه، عدم تأیید از شخص ثالث
		سرقت ادبی (Plagiarism)	سرقت متن، نگرانی درباره ارجاع‌دهی، استفاده از عبارات نرم‌تر برای سرقت
		عدم گزارش تضاد منافع	عدم گزارش تضاد منافع
		داوری ناکافی یا نادرست	نگرانی در مورد داوری همتا، داوری جعلی، ویرایشگر خودسر
		خطاهای ناشر	خطا در متن، خطا توسط مجله یا ناشر
		انتشار دوباره (Duplicate Publication)	تکرار مقاله، عبارات نرم‌تر برای تکرار
		تحقیق بر روی انسان‌ها یا حیوانات	عدم تأییدیه IRB/IACUC، نگرانی درباره رفاه انسان‌های مورد مطالعه
		نقض قوانین	بررسی توسط طرف ثالث، نگرانی درباره مشارکت شخص ثالث، نقض قوانین توسط نویسنده، نقض سیاست‌ها توسط نویسنده، تخلفات اخلاقی توسط نویسنده، تخلف از کپی‌رایت
		تضاد منافع	تضاد منافع
		مقاله سازی	شرکت‌های تولیدکننده مقاله (Paper Mill)
		سایر	سلب اعتبار به‌دلیل قدیمی بودن، عدم تأیید نویسنده، به‌روزرسانی اطلاعیه، انتشار مجدد به‌دلیل خطای ناشر، عدم ارائه داده اصلی، به روزرسانی به سلب اعتبار
	سایر دلایل متفرقه		حذف مقاله، عدم پاسخ‌گویی نویسنده، اعتراض نویسندگان، بررسی توسط مجله یا ناشر، اطلاعات محدود یا ناشناخته، اخطار عدم وجود، موارد ناشناخته مانند تاریخ سلب اعتبار

یافته‌ها

داده‌های این پژوهش شامل ۲۰۲ مقاله سلب اعتبار شده در حوزه پرستاری است که بر اساس روش بیان شده از پایگاه Retraction Watch استخراج شدند و مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفتند. نتایج زیر در خصوص اهداف پژوهش به دست آمد:

فاصله زمانی انتشار تا سلب اعتبار و تعداد نویسندگان

برای بررسی ویژگی‌های زمانی مقالات سلب اعتبار شده، فاصله زمانی بین انتشار مقاله تا سلب اعتبار بر حسب ماه محاسبه شد. میانه این فاصله برابر با ۱۳/۹۳ ماه بود. در مورد تعداد نویسندگان، میانگین تعداد

[Downloaded from ismj.bpums.ac.ir on 2026-11-10]

[DOI: 10.66224/ismj.29.4.220]

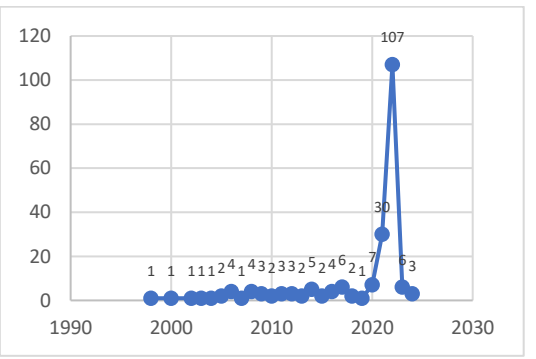
نویسندگان برای ۲۰۲ مقاله ۳ نفر بود (جدول ۲).

جدول ۲. تحلیل آماری فاصله زمانی و تعداد نویسندگان مقالات سلب اعتبار شده حوزه پرستاری

متغیرهای کمی	میانه	چارک اول	چارک سوم
تعداد نویسندگان هر مقاله	۳/۰۰	۲/۰۰	۵/۰۰
مدت زمان انتشار تا سلب اعتبار (ماه)	۱۳/۹۳	۱۱/۰۹	۱۷/۹۶

فراوانی مقالات سلب اعتبار شده بر اساس سال نشر

در نمودار ۱ تعداد مقالات سلب اعتبارشده در حوزه پرستاری بر اساس سال انتشار نشان داده شده است. با توجه به این نمودار، بیشترین مقالات سلب اعتبار شده در سال ۲۰۲۲ منتشر شده است (۵۲/۹۷ درصد).

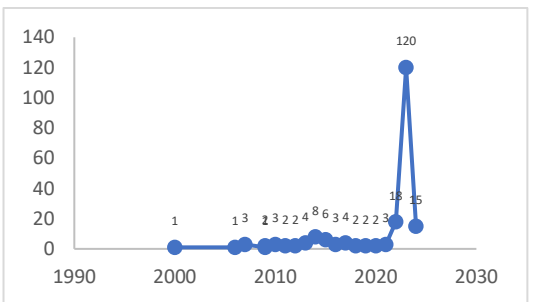

نمودار ۱. توزیع مقالات سلب اعتبار شده در حوزه پرستاری بر اساس سال انتشار

Fig 1. Frequency Distribution of Retracted Nursing Articles Based on Publication Year

فراوانی مقالات سلب اعتبار شده بر اساس زمان سلب اعتبار

بر اساس نتایج توصیفی ارائه شده در نمودار ۲ بیشترین سلب اعتبار در سال ۲۰۲۳ با ۱۲۰ مقاله (حدود ۵۹/۴۰ درصد) صورت گرفته است. پس از آن، سال ۲۰۲۲ با ۱۸ مقاله (۸/۹۱ درصد) و سال ۲۰۲۴ با ۱۵ مقاله (۷/۴۲ درصد) قرار دارند. بنابراین تمرکز قابل توجهی از سلب اعتبارها یعنی بیش از ۷۵ درصد موارد به سال‌های ۲۰۲۲ تا ۲۰۲۴ مربوط می‌شود.

نمودار ۲. تعداد مقالات سلب اعتبار شده بر اساس سال سلب اعتبار

Fig 2. Frequency Distribution of Retracted Nursing Articles Based on Retraction Year

فراوانی ملیت نویسندگان مقالات سلب اعتبار شده

بررسی توزیع مقالات بر اساس کشور (جدول ۳) نشان می‌دهد که چین با فاصله قابل توجهی در صدر قرار دارد و ۱۴۳ مقاله سلب اعتبار شده را به خود اختصاص داده است. این رقم حدود ۷۰ درصد از کل موارد ثبت شده را شامل می‌شود. با در نظر گرفتن حجم انتشارات این کشور، نسبت مقالات سلب اعتبار شده چین به کل تولید علمی آن در پایگاه Web of Science ۱/۰۶ درصد است. پس از چین و با در نظر گرفتن سهم انتشارات هر کشور در WoS، فیلیپین، عربستان سعودی، سنگاپور و ترکیه به‌ترتیب در رتبه‌های دو تا پنج قرار دارند. نتایج آزمون همبستگی اسپیرمن بین تعداد مقالات سلب اعتبار شده و حجم تولید علمی کشورها در Web of Science نشان داد که بین این متغیرها رابطه معناداری وجود دارد (rho =۰/۴۵ و p=۰/۰۲).

[Downloaded from ismj.bpums.ac.ir on 2026-11-10]

[DOI: 10.66224/ismj.29.4.220]

جدول ۳. توزیع مقالات سلب اعتبار شده حوزه پرستاری بر اساس کشور			
کشور	تعداد مقالات سلب اعتبار	تعداد کل مقالات حوزه پرستاری منتشر شده در WoS	درصد از کل مقالات حوزه پرستاری منتشر شده در WoS بر اساس وابستگی سازمانی کشور مورد نظر
چین	۱۴۳	۱۳۵۱۷	۱/۰۶
فیلیپین	۴	۵۶۳	۰/۷۱
عربستان سعودی	۵	۱۶۰۹	۰/۳۱
سنگاپور	۳	۱۳۹۴	۰/۲۲
ترکیه	۶	۵۵۰۳	۰/۱۱
ایران	۴	۴۴۰۰	۰/۰۹
کره جنوبی	۴	۷۳۶۲	۰/۰۵
بریتانیا	۸	۲۲۸۹۹	۰/۰۳
استرالیا	۶	۲۶۵۲۷	۰/۰۲
ایالات متحده	۸	۱۵۹۱۹۴	۰/۰۰۵

فراوانی ناشران مقالات سلب اعتبار شده

بر اساس جدول ۴، بیشترین تعداد مقالات سلب اعتبار شده مربوط به ناشر Hindawi با ۱۲۷ مقاله (حدود ۶۳ درصد از کل مقالات) است. پس از آن، ناشران Wiley با ۲۴ مقاله (حدود ۱۲ درصد) و Elsevier با ۱۹ مقاله (حدود ۹ درصد) قرار دارند. سایر ناشران سهم بسیار کمتری داشته و هر کدام بین ۱ تا ۵ مقاله سلب اعتبار شده منتشر کرده‌اند.

جدول ۴. توزیع ناشران مقالات سلب اعتبارشده در حوزه پرستاری		
نام ناشر	تعداد	درصد
Hindawi	۱۲۷	۶۲/۸۷
Wiley	۲۴	۱۱/۸۸
Elsevier	۱۹	۹/۴۰
SAGE Publications	۵	۲/۴۷
Wolters Kluwer	۲	۰/۹۹
Korean Academy of Nursing Administration	۳	۱/۴۸
Taylor and Francis	۵	۲/۴۷
Mark Allen Group	۳	۱/۴۸
Springer	۲	۰/۹۹
Associação Brasileira de Enfermagem	۲	۰/۹۹
MDPI	۲	۰/۹۹
Cambridge University Press	۱	۰/۴۹
Japanese Association for Emergency Nursing	۱	۰/۴۹
Middle East Society for Organ Transplantation	۱	۰/۴۹
Sciedu Press	۱	۰/۴۹
Australian Nursing Federation	۱	۰/۴۹
American Association of Critical-Care Nurses	۱	۰/۴۹
Society for Scientific Exploration	۱	۰/۴۹
National Institute of Occupational Safety and Health, Japan	۱	۰/۴۹

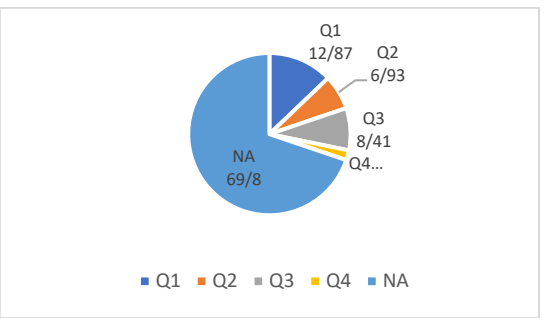
فراوانی مجلات منتشر کننده مقالات سلب اعتبار شده

نمودار ۳ نسبت مقالات سلب اعتبار شده را بر اساس رتبه‌بندی کیفی مجلات (Quartile 1-4) و مواردِ بدون رتبه (NA) نشان می‌دهد. مقادیر به‌صورت درصد در نمودار ۳ آمده است. بررسی توزیع مقالات سلب اعتبارشده بر اساس Quartile مجلات در Web of Science نشان می‌دهد که بیشترین سهم این مقالات مربوط به گروه بدون رتبه (NA) است؛

[Downloaded from ismj.bpums.ac.ir on 2026-11-10]

[DOI: 10.66224/ismj.29.4.220]

به‌طوری که حدود ۶۹/۸ درصد از کل مقالات سلب اعتبارشده در مجلاتی منتشر شده‌اند که فاقد رتبه‌بندی معتبر در نظام ارزیابی مجلات (JCR) بوده‌اند. بر این اساس مشخص است که اکثریت مقالات سلب اعتبار شده در مجلات فاقد ضریب تأثیر منتشر شده‌اند. ۱۲/۸۷ درصد از سلب اعتبارها در مجلات Q1 است. همچنین سهم مجلات Q2 (۶/۹۳ درصد) و Q3 (۸/۴۱ درصد) می‌باشد. در نهایت، کمترین سهم مربوط به مجلات Q4 با حدود ۱/۹۸ درصد است.

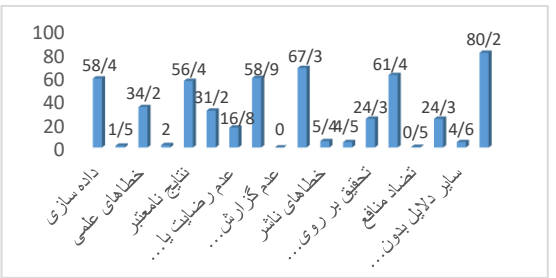

نمودار ۳. توزیع مقالات سلب اعتبار شده بر اساس Quartile مجلات در Web of Science

Fig 3. Retracted Nursing Articles by WoS Journal Quartile

دلایل سلب اعتبار

بر اساس نتایج ارائه شده در نمودار ۴ به استثنا دلایل متفرقه، داوری ناکافی یا نادرست با (۶۷/۳ درصد) ۱۳۶ مورد بیشترین سهم را در میان عوامل سلب اعتبار داشته است. بر اساس نتایج توصیفی تکرار ۱۳۶ بار دلیل داوری ناکافی یا نادرست نشان می‌دهد که این مؤلفه یک عامل غالب و تکرارشونده در تخلفات پژوهشی در حوزه پرستاری محسوب می‌شود. همچنین دلایل بعدی که فراوانی بالایی داشته‌اند شامل داده‌سازی (۱۱۸ بار)، سرقت ادبی (۱۱۹ بار)، نقض قوانین (۱۲۴ بار) و نتایج نامعتبر با ۱۱۴ بار بوده است.

نمودار ۴. درصد دلایل سلب اعتبار در مقالات مورد مطالعه

Fig 4. Frequency Percentage of Retraction Reasons Among the Studied Articles

ارتباط دلایل سلب اعتبار با فاصله زمانی انتشار تا سلب اعتبار

جدول ۵ نتایج بررسی ارتباط بین دلایل سلب اعتبار مقالات و فاصله زمانی بین انتشار تا سلب اعتبار را نشان می‌دهد. از مجموع ۲۰۲ مقاله بررسی‌شده، میانه فاصله زمانی انتشار تا سلب اعتبار ۱۳/۹ ماه (چارک اول تا چارک سوم: ۱۱/۰۹ تا ۱۷/۹۶ ماه) بود. نتایج آزمون من–ویتنی نشان داد که از میان ۱۴ دلیل سلب اعتبار بررسی‌شده، تنها دو دلیل با فاصله زمانی انتشار تا سلب اعتبار ارتباط آماری معناداری داشتند. مقالاتی که به دلیل «سایر دلایل بدون تأثیر بر نتایج پژوهش» سلب اعتبار شده بودند، در مقایسه با مقالاتی که این دلیل را نداشتند، میانه زمان تا سلب اعتبار به‌طور معناداری طولانی‌تر بود (۴۷/۰۶ ماه؛ چارک اول تا چارک سوم: ۲۳/۱۸ تا ۹۴/۹۵ ماه)(P<۰/۰۰۱). همچنین، «سایر دلایل متفرقه» نیز با فاصله زمانی انتشار تا سلب اعتبار ارتباط معناداری نشان داد (P=۰/۰۱۷). در مقابل، سایر دلایل سلب اعتبار شامل داده‌سازی، خطاهای علمی، نتایج نامعتبر، سرقت ادبی، نبود رضایت شرکت‌کنندگان، داوری ناکافی یا نادرست، خطاهای ناشر، انتشار تکراری، تخلفات مربوط به پژوهش‌های انسانی یا حیوانی، نقض قوانین، مقاله‌سازی و سایر دلایل تأثیرگذار بر نتایج پژوهش، ارتباط آماری معناداری با فاصله زمانی بین انتشار و سلب اعتبار نشان ندادند (P>۰/۰۵).

[Downloaded from ismj.bpums.ac.ir on 2026-11-10]

[DOI: 10.66224/ismj.29.4.220]

جدول ۵. رابطه فاصله انتشار تا سلب اعتبار (ماه) با دلایل سلب اعتبار مقالات

دلایل	طبقه‌بندی	میانه	(چارک ۳ - چارک ۱)	P-value
داده‌سازی	ندارد	۱۲/۹۶	(۶/۵۶ – ۳۱/۰۴)	۰/۵۶۵
	دارد	۱۴/۹۳	(۱۱/۸۹ – ۱۶/۴۴)	
خطاهای علمی	ندارد	۱۳/۰۶	(۹/۳۳ – ۲۰/۷۶)	۰/۳۰۲
	دارد	۱۴/۵۰	(۱۲/۱۰ – ۱۶/۵۵)	
نتایج نامعتبر	ندارد	۱۲/۹۶	(۶/۵۶ – ۳۲/۶۶)	۰/۵۷۴
	دارد	۱۴/۰۳	(۱۱/۸۹ – ۱۶/۴۴)	
سایر دلایل تأثیرگذار بر نتیجه پژوهش	ندارد	۱۳/۰۶	(۹/۳۶ – ۲۰/۳۳)	۰/۲۶۶
	دارد	۱۴/۵۳	(۱۲/۲۰ – ۱۶/۶۳)	
عدم رضایت یا اطلاع شرکت کنندگان	ندارد	۱۳/۷۱	(۱۰/۶۸ – ۱۹/۵۰)	۰/۸۳۳
	دارد	۱۴/۴۶	(۱۱/۹۰ – ۱۶/۹۱)	
سرقت ادبی	ندارد	۱۲/۰۰	(۶/۵۳ – ۳۰/۳۶)	۰/۱۱۰
	دارد	۱۴/۲۶	(۱۱/۹۳ – ۱۶/۹۶)	
داوری ناکافی یا نادرست	ندارد	۱۴/۷۱	(۴/۵۳ – ۴۵/۹۴)	۰/۷۷۱
	دارد	۱۳/۸۳	(۱۱/۸۰ – ۱۶/۴۵)	
خطاهای ناشر	ندارد	۱۴/۰۰	(۱۱/۳۰ – ۱۷/۷۶)	۰/۱۰۰
	دارد	۸/۰۳	(۳/۲۳ – ۲۹/۵۶)	
انتشار دوباره	ندارد	۱۴/۰۰	(۱۱/۲۵ – ۱۷/۸۱)	۰/۳۵۴
	دارد	۱۱/۳۰	(۳/۳۶ – ۴۸/۳۸)	
تحقیق بر روی انسان‌ها یا حیوانات	ندارد	۱۴/۰۶	(۱۰/۲۶ – ۲۰/۱۵)	۰/۴۸۴
	دارد	۱۳/۸۰	(۱۱/۴۶ – ۱۵/۸۵)	
نقض قوانین	ندارد	۱۴/۲۳	(۷/۴۹ – ۳۰/۳۴)	۰/۹۴۰
	دارد	۱۳/۸۳	(۱۱/۷۷ – ۱۶/۵۹)	
مقاله‌سازی	ندارد	۱۳/۰۶	(۹/۹۶ – ۲۰/۱۵)	۰/۲۵۵
	دارد	۱۴/۵۰	(۱۲/۲۶ – ۱۷/۰۶)	
سایر دلایل بدون تأثیر بر نتیجه پژوهش	ندارد	۱۳/۶۰	(۱۰/۹۸ – ۱۷/۰۳)	<۰/۰۰۱
	دارد	۴۷/۰۶	(۲۳/۱۸ – ۹۴/۹۵)	
سایر دلایل متفرقه	ندارد	۲۰/۳۰	(۴/۶۱ – ۴۷/۵۶)	۰/۰۱۷
	دارد	۱۳/۵۳	(۱۱/۲۷ – ۱۶/۴۴)	

ارتباط دلایل سلب اعتبار با تعداد نویسندگان

نتایج آزمون من ویتنی برای بررسی ارتباط بین تعداد نویسندگان با دلایل سلب اعتبار مقالات در جدول ۶ ارائه شده است. بر اساس این تجزیه و تحلیل، نخست، دلیل سایر دلایل بدون تأثیر بر نتیجه پژوهش با تعداد نویسندگان ارتباط معناداری نشان داد به‌طوری‌که میانه تعداد نویسندگان در مقالاتی که این دلیل را داشتند برابر ۲ نفر و در مقالات فاقد این دلیل برابر ۳ نفر بود (P=۰/۰۱۰). سه دلیل نتایج نامعتبر (P=۰/۰۲۷)، نقض قوانین (P=۰/۰۲۸) و داوری ناکافی یا نادرست (P=۰/۰۲۹) نیز از نظر آماری با تعداد نویسندگان ارتباط معنادار نشان دادند. با این حال میانه تعداد نویسندگان در هر دو گروه برابر با ۳ نفر بود. در نهایت سایر دلایل سلب شامل داده‌سازی، خطاهای علمی، سایر دلایل تأثیرگذار بر نتیجه پژوهش، عدم رضایت یا اطلاع شرکت کنندگان، سرقت ادبی، خطاهای ناشر، انتشار دوباره، تحقیق بر روی انسان‌ها و حیوانات، مقاله‌سازی و سایر دلایل متفرقه ارتباط معناداری با تعداد نویسندگان مقالات نشان ندادند (P=۰/۰۵).

[Downloaded from ismj.bpums.ac.ir on 2026-11-10]

[DOI: 10.66224/ismj.29.4.220]

جدول ۶. فراوانی دلایل سلب اعتبار در مقالات مورد مطالعه

دلایل	طبقه‌بندی	میانه	(چارک ۳ - چارک ۱)	P-value
داده‌سازی	ندارد	۳/۰۰	(۲/۰۰ – ۵/۰۰)	۰/۰۷۲
	دارد	۳/۰۰	(۲/۰۰ – ۵/۰۰)	
خطاهای علمی	ندارد	۳/۰۰	(۲/۰۰ – ۵/۰۰)	۰/۶۴۹
	دارد	۳/۰۰	(۲/۰۰ – ۴/۵۰)	
نتایج نامعتبر	ندارد	۳/۰۰	(۲/۰۰ – ۴/۷۵)	۰/۰۲۷
	دارد	۳/۰۰	(۲/۷۵ – ۵/۲۵)	
سایر دلایل تأثیرگذار بر نتیجه پژوهش	ندارد	۳/۰۰	(۲/۰۰ – ۵/۰۰)	۰/۶۰۰
	دارد	۳/۰۰	(۲/۰۰ – ۵/۰۰)	
عدم رضایت یا اطلاع شرکت کنندگان	ندارد	۳/۰۰	(۲/۰۰ – ۵/۰۰)	۰/۷۹۳
	دارد	۳/۰۰	(۲/۷۵ – ۵/۰۰)	
سرقت ادبی	ندارد	۳/۰۰	(۲/۰۰ – ۵/۰۰)	۰/۳۳۷
	دارد	۳/۰۰	(۲/۰۰ – ۵/۰۰)	
داوری ناکافی یا نادرست	ندارد	۳/۰۰	(۲/۰۰ – ۵/۰۰)	۰/۰۲۹
	دارد	۳/۰۰	(۲/۰۰ – ۵/۰۰)	
خطاهای ناشر	ندارد	۳/۰۰	(۲/۰۰ – ۵/۰۰)	۰/۷۹۶
	دارد	۳/۰۰	(۲/۰۰ – ۴/۰۰)	
انتشاردوباره	ندارد	۳/۰۰	(۲/۰۰ – ۵/۰۰)	۰/۱۴۵
	دارد	۳/۰۰	(۲/۵۰ – ۷/۰۰)	
تحقیق بر روی انسان‌ها یا حیوانات	ندارد	۳/۰۰	(۲/۰۰ – ۵/۰۰)	۰/۲۸۰
	دارد	۴/۰۰	(۲/۰۰ – ۵/۰۰)	
نقض قوانین	ندارد	۳/۰۰	(۲/۰۰ – ۵/۰۰)	۰/۰۲۸
	دارد	۳/۰۰	(۲/۲۵ – ۵/۰۰)	
مقاله‌سازی	ندارد	۳/۰۰	(۲/۰۰ – ۵/۰۰)	۰/۵۳۱
	دارد	۳/۰۰	(۳/۰۰ – ۵/۰۰)	
سایر دلایل بدون تأثیر بر نتیجه پژوهش	ندارد	۳/۰۰	(۲/۰۰ – ۵/۰۰)	۰/۰۱۰
	دارد	۲/۰۰	(۲/۰۰ – ۳/۰۰)	
سایر دلایل متفرقه	ندارد	۳/۰۰	(۲/۰۰ – ۵/۰۰)	۰/۱۳۹
	دارد	۳/۰۰	(۲/۰۰ – ۵/۰۰)	

بحث

سلب اعتبار مقالات علمی فرایندی ضروری برای حفظ اصالت و تمامیت روند انتشارات علمی محسوب می‌شود (۶). با توجه به اهمیت این موضوع، پژوهش حاضر با هدف بررسی مقاله‌های سلب اعتبار شده حوزه پرستاری انجام شد. در این راستا، تعداد ۲۰۲ مقاله در حوزه پرستاری که سلب اعتبار شده‌اند مورد بررسی قرار گرفتند. بررسی داده‌ها نشان داد این مقالات با داشتن بین ۱ تا ۱۲ نویسنده، به‌طور میانگین دارای ۳/۷۴ نویسنده بوده‌اند. تحلیل فاصله زمانی بین انتشار و سلب اعتبار مقالات نشان داد که میانگین این فاصله برابر با ۲۰ ماه بوده است. حداقل فاصله زمانی ثبت‌شده برابر با صفر روز (سلب اعتبار در همان روز انتشار) و حداکثر آن ۱۴۶/۷۶ ماه گزارش شده است. بر اساس روند زمانی، حدود ۸۰ درصد از مقالات در فاصله ۱ تا ۲ سال پس از انتشار سلب اعتبار شده‌اند. که تا حدودی بیشتر از بازه ۱ ساله‌ای است که یواخیم (Joaquim) و همکاران در زمینه مقالات پرستاری گزارش کرده‌اند (۱) و تقریباً مشابه بازه ۲۱/۳ ماه است که چانگ ژو (Chang Xu) و همکاران در حوزه اکوسیستم شواهد مراقبت‌های بهداشتی گزارش کرده‌اند (۱۲). با در نظر گرفتن این که پژوهش یواخیم و همکاران که در سال ۲۰۲۲ منتشر شده است (۱) و اکثریت سلب اعتبار مقالات بررسی شده در سال‌های ۲۰۲۲ تا ۲۰۲۴، این تفاوت قابل توجیه است.

از نظر کشور، چین که دارای بیش از ۱۳۵۱۷ مقاله نمایه شده در حوزه پرستاری در Web of Science است، دارای ۱۴۳ مقاله سلب اعتبار شده در مجموعه

[Downloaded from ismj.bpums.ac.ir on 2026-11-10]

[DOI: 10.66224/ismj.29.4.220]

مورد بررسی بود. به این ترتیب، تقریباً ۱/۰۶ درصد از کل مقالات حوزه پرستاری این کشور سلب اعتبار شده است که ۷۰/۷۹ درصد از مقالات مورد بررسی را تشکیل می‌دهد. این رقم به‌طور قابل‌توجهی بالاتر از هر کشور دیگر در نمونه است، که نشان‌دهنده تمرکز غیرمعمول سلب اعتبارها در آن منطقه است. این یافته‌ها با مطالعه یسیرکپوف (Yessirkepov) و همکاران (۱۳)، کنترراس مونیوز (Contreras-Muñoz) و همکاران (۲) همخوانی دارد. این مورد که می‌تواند ناشی از فشارهای ساختاری در نظام پژوهشی کشورها باشد، ضرورت ورود نهادهای سیاست‌گذار در کشورهای مورد بررسی به پایش وضعیت مدارک سلب اعتبار شده در جهت پیشگیری از سوء رفتارهای علمی و انجام اقدامات اساسی را روشن می‌کند.

نتایج پژوهش نشان داد بیشترین زمان انتشار مقالات در سال ۲۰۲۲ و زمان سلب اعتبار آن‌ها عمدتاً در سال‌های ۲۰۲۲ تا ۲۰۲۴ ثبت شده است. این یافته‌ها با مطالعه حمدی‌پور و همکاران مبنی بر صعودی بودن روند سلب اعتبار کل مدارک پایگاه Web of Science مشابهت دارد (۱۴). این امر نشان‌دهنده توجه جدی نهادهای مرتبط با انتشارات علمی به اخلاق نشر در کنار تجهیز این نهادها به امکاناتی قدرتمندتر از قبل برای تشخیص و ارزیابی انتشارات است. بنابراین با در نظر داشتن تلاش برای بهره‌گیری از هوش مصنوعی برای پایش انتشارات از نظر رعایت اخلاق نشر، به نظر می‌رسد در سال‌های آتی روند صعودی فعلی حفظ شود. بررسی ناشران به عنوان یکی از اجزای اصلی چرخه انتشار (۱۵) نشان داد بخش قابل توجهی از این مقالات در مجلات منتشر شده توسط سه ناشر عمده یعنی Hindawi، Wiley و Elsevier به چاپ رسیده‌اند. بیشترین تعداد مقالات سلب اعتبار شده مربوط به ناشر Hindawi با ۱۲۷ مقاله (حدود ۶۳ درصد از کل مقالات) است. پس از آن، ناشران Wiley با ۲۴ مقاله (حدود ۱۲ درصد) و Elsevier با ۱۹ مقاله (حدود ۹ درصد) قرار دارند. این یافته‌ها نشان می‌دهد که بخش قابل‌توجهی از موارد سلب اعتبار در حوزه پرستاری توسط معدودی از ناشران بزرگ منتشر و تمرکز قابل توجهی در چند ناشر مشخص دارد. با در نظر گرفتن نقش فعال ناشران در سلب اعتبار مقالات، این یافته نشان می‌دهد ناشرانی که دارای مقالات سلب اعتبار شده زیادی هستند، تلاش دارند اختلالات شناسایی نشده در طول فرایند نشر را با سلب اعتبار مقالات دارای مشکل جبران کنند و به این ترتیب ضمن حفظ کیفیت مقالات منتشر شده، به تداوم یکپارچگی پژوهش کمک کنند.

تحلیل مجلات مقالات سلب اعتبار نشان داد در میان آن‌ها، بیشترین سهم این مقالات مربوط به گروه بدون رتبه (NA) است؛ به‌طوری که حدود ۶۹/۸ درصد از کل مقالات سلب اعتبار شده در مجلاتی منتشر شده‌اند که فاقد رتبه‌بندی معتبر در نظام ارزیابی مجلات (JCR) بوده‌اند. این وضعیت می‌تواند نشان‌دهنده تفاوت در سطح سخت‌گیری فرایند داوری و سازوکارهای نظارتی میان مجلات دارای رتبه و مجلات بدون رتبه باشد. مجلات فاقد رتبه ممکن است از نظر ساختار ارزیابی علمی، استانداردهای کنترل کیفی و نظارت بر فرایند انتشار در سطح پایین‌تری قرار داشته باشند که این موضوع احتمال بروز تخلفات پژوهشی را افزایش می‌دهد. علاوه بر این، فشارهای سازمانی برای انتشار سریع‌تر ممکن است پژوهشگران را به سمت مجلات با فرآیند پذیرش آسان‌تر سوق دهد. این یافته‌ها مطالعه کامپوس وارلا (Campos-Varela) و همکاران در زمینه نشریات زیست پزشکی که نشان می‌دهد سلب اعتبار در مجلات با IF پایین‌تر بیشتر بوده است (۱۶) و یانگ (Yang) و همکاران در زمینه انکولوژی مبنی بر اینکه هر چه IF مجله بالاتر باشد، نرخ سلب اعتبار کمتر است (۱۷) مشابه است.

دلایل اصلی سلب اعتبار این مقالات عمدتاً شامل داوری ناکافی و نادرست با بیشترین سهم و پس از آن داده‌سازی، سرقت ادبی، نقض قوانین و نتایج نامعتبر بوده است. در مطالعه کنترراس مونیوز و همکاران و خورانا (Khurana) و همکاران به ترتیب

[Downloaded from ismj.bpums.ac.ir on 2026-11-10]

[DOI: 10.66224/ismj.29.4.220]

دلایل اصلی سلب اعتبار مقالات حوزه های پرستاری و کووید-۱۹ همین موارد گزارش شده است (۲ و ۱۸). دلایلی همچون دستکاری داده‌ها (۱/۵ درصد)، مشکلات در جمع آوری یا تحلیل داده‌ها (۲ درصد)، تضاد منافع (۰/۵ درصد) و انتشار دوباره با ۴/۵ درصد کمترین فراوانی را به خود اختصاص دادند. تمرکز بالای سلب اعتبارها بر مشکلات مرتبط با فرایند داوری و تخلفات داده‌محور نشان می‌دهد که چالش‌های ساختاری در نظام ارزیابی و نظارت علمی نقش مهمی در سلب اعتبار این مقالات داشته‌اند. این وضعیت ضرورت بازنگری در سیاست‌های اخلاق نشر، بهبود فرایند داوری همتا و ارتقای سازوکارهای نظارتی در مجلات علمی را برجسته می‌کند. بهبود این سازوکارها نه تنها می‌تواند از بروز تخلفات پژوهشی و خطاهای غیرعمدی پیشگیری کند، بلکه در حفظ و تقویت اعتماد جامعه علمی به پژوهش‌های حوزه پرستاری نیز نقش اساسی خواهد داشت.

تحلیل رابطه میان مدت زمان انتشار تا سلب اعتبار و دلایل سلب اعتبار نشان داد که نوع تخلف با سرعت شناسایی مقاله ارتباط دارد. مقالاتی که به دلیل داده‌سازی، نتایج نامعتبر، داوری ناکافی و نادرست و نقض قوانین پژوهشی سلب اعتبار شده بودند، به طور قابل توجهی در فاصله کوتاه‌تری پس از انتشار شناسایی شدند، در حالی که مقالات دارای تخلفات پیچیده‌تر یا کمتر آشکار، مانند دستکاری داده‌ها، خطاهای علمی، مشکلات در جمع‌آوری داده‌ها یا تحلیل، سرقت ادبی، خطاهای ناشر و انتشار دوباره، در بازه زمانی طولانی‌تری شناسایی شدند. همچنین مقالات با دلایل تأثیرگذار بر نتیجه پژوهش میانه زمان کوتاه‌تری تا سلب اعتبار داشتند، در حالی که مقالات فاقد دلایل اثرگذار و یا دلایل کم‌اثر دیرتر شناسایی شدند. این یافته‌ها با یافته‌های مطالعه دال-رِه (Dal-Ré) و آیوسو (Ayuso) در زمینه ژنتیک که نشان داد زمان انتشار تا سلب اعتبار برای مقالاتی که به دلیل داده‌سازی یا دستکاری داده‌ها سلب اعتبار شده‌اند طولانی‌تر از مواردی بوده که سرقت ادبی در آن دخیل بوده است همخوانی دارد (۱۹). این یافته‌ها بر اهمیت نظارت دقیق در داوری مقالات و بهره‌گیری از داوران متخصص و با تجربه برای شناسایی به موقع تخلفات پژوهشی تأکید می‌کند.

تحلیل رابطه میان دلایل سلب اعتبار مقالات و تعداد نویسندگان نشان داد مقالاتی که به دلیل نتایج نامعتبر و نقض قوانین سلب اعتبار شده بودند، میانگین تعداد نویسندگان بیشتری داشتند. در حالی که در دلایل بدون تأثیر بر نتیجه پژوهش، میانه تعداد نویسندگان کمتر بود و سایر دلایل تفاوت معناداری نشان ندادند. این یافته‌ها تا حدودی با یافته‌های مطالعه مَدی (Maddi) و همکاران که نشان می‌دهد تعداد نویسندگان می‌تواند با احتمال سلب اعتبار ارتباط معکوس داشته باشد همسو است (۲۰). به بیان دیگر مقاله‌های چند نویسنده معمولاً احتمال سلب اعتبار کمتری دارند، هرچند اثر آن ممکن است بسته به نوع تخلف متفاوت باشد. بنابراین، اندازه تیم نویسندگی می‌تواند نقش متفاوتی در بروز تخلفات پژوهشی ایفا کند و وضوح مسئولیت‌ها در پروژه‌های چند نویسنده اهمیت بیشتری پیدا می‌کند.

نتیجه‌گیری

پژوهش حاضر با هدف بررسی مقالات سلب اعتبارشده در حوزه پرستاری انجام شد. نتایج نشان داد تخلفات علمی جدی به ویژه داوری ناکافی یا نادرست، داده‌سازی، سرقت ادبی، نقض قوانین و نتایج نامعتبر، بیشترین دلایل سلب اعتبار را تشکیل می‌دهند. بررسی روند سلب اعتبار نشان داد سلب اعتبار مقالات حوزه پرستاری از سال ۲۰۲۲ صعودی بوده است و سال ۲۰۲۳ بیشترین مقالات را به خود اختصاص داده است؛ که می‌تواند نشانگر توجه جدی‌تر جامعه علمی به نتایج گزارش شده پژوهش‌ها، بهبود ابزارهای شناسایی تخلفات پژوهشی و نیز بهره‌گیری از امکانات هوش مصنوعی برای شناسایی تخلفات پژوهشی باشد. بنابراین به نظر می‌رسد این روند در سال‌های آتی نیز حفظ شود. بررسی مجلات و ناشران نشان داد بیشترین

[Downloaded from ismj.bpums.ac.ir on 2026-11-10]

[DOI: 10.66224/ismj.29.4.220]

مقالات سلب اعتبارشده در مجلات فاقد رتبه‌بندی معتبر منتشر شده‌اند و بیشترین موارد مربوط به کشور چین و ناشر Hindawi بوده است. بررسی رابطه میان دلایل سلب اعتبار و زمان انتشار تا سلب اعتبار نشان داد که تخلفات مشخص و جدی مانند داده‌سازی، نتایج نامعتبر و نقض قوانین، سریع‌تر شناسایی شدند، در حالی که تخلفات کمتر آشکار مانند دستکاری داده‌ها، خطاهای علمی، سرقت ادبی یا انتشار دوباره، زمان شناسایی طولانی‌تری داشتند. مقالات فاقد دلایل تأثیرگذار بر نتیجه پژوهش نیز دیرتر از مقالات دارای این دلایل سلب اعتبار شدند. در اغلب انواع تخلفات، تعداد نویسندگان ارتباط معناداری با دلایل سلب اعتبار نداشت، به جز موارد خاصی که نتایج نامعتبر، نقض قوانین یا دلایل بدون تأثیر بر نتیجه پژوهش داشتند که بیانگر اهمیت توجه به نوع و شدت تخلفات و تقویت فرایندهای داوری مجلات است. در مجموع، نتایج نشان دادند که نوع تخلف علمی و زمان اعلام سلب اعتبار، بر تعداد استناد تأثیرگذار است. پیشنهاد می‌شود برای بهبود این وضعیت، فرآیندهای داوری و ارزیابی‌های اولیه، دقیق‌تر و مرحله به مرحله صورت گیرد. مجلات آگاهی‌رسانی سریع‌تری داشته باشند. و در زمینه تشخیص منابع معتبر، آموزش‌های لازم به پژوهشگران ارائه شود. اجرای این اقدامات می‌تواند نقش مهمی در کاهش تخلفات و ارتقای کیفیت علمی مقالات حوزه پرستاری داشته باشد.

محدودیت‌ها

یکی از محدودیت‌های اجرایی این پژوهش، تمرکز جستجو بر پایگاه Retraction Watch بود؛ در حالی که احتمال دارد مقالات سلب اعتبار شده مرتبط در پایگاه‌های دیگر نیز منتشر شده باشند. بنابراین، نتایج این پژوهش عمدتاً دلایل سلب اعتبار مقالات حوزه پرستاری در پایگاه Retraction Watch را بازتاب می‌دهد و تعمیم نتایج به کل جامعه مقالات این حوزه باید با احتیاط صورت گیرد. همچنین، گروهی از دلایل سلب‌اعتبار به‌دلیل مبهم یا ناقص بودن توضیحات در پایگاه، تحت عنوان سایر دلایل متفرقه دسته‌بندی شدند که تشخیص تأثیرگذاری یا عدم تأثیرگذاری آن‌ها بر نتیجه پژوهش را دشوار بود؛ به همین دلیل به صورت تفکیک شده مورد تحلیل قرار گرفت. از سوی دیگر، تحلیل استنادها صرفاً بر اساس تعداد استنادهای ثبت‌شده در Google Scholar و پایگاه‌های Web of Science و Scopus انجام شده و امکان بررسی محتوایی تک‌به‌تک استنادها (جهت مثبت، منفی یا خنثی) وجود نداشت، از این رو گزارش ارائه‌شده صرفاً کمی است و کیفیت استنادها را در برنمی‌گیرد.

سپاس و قدردانی

این مقاله برگرفته از طرح پژوهشی با عنوان تحلیل استنادی مقالات سلب اعتبار شده در حوزه پرستاری و کد اخلاق IR.BPUMS.REC. ۱۴۰۳. ۲۶۶ است که در کمیته تحقیقات و فناوری دانشجویی دانشگاه علوم پزشکی بوشهر تصویب شده است. نویسندگان از حمایت‌های مادی و معنوی این کمیته و معاونت تحقیقات و فناوری دانشگاه علوم پزشکی بوشهر، تشکر و قدردانی می‌کنند.

تضاد منافع

هیچ‌گونه تعارض منافع توسط نویسندگان بیان نشده است.

References:

1.Joaquim S, Longhini J, Palese A. What can we learn from retracted studies in the nursing field in the last 20 years? Findings from a scoping review. Acta Biomed 2022; 93(2): e2022193. 10.23750/abm.v93is2.12954

[Downloaded from ismj.bpums.ac.ir on 2026-11-10]

[DOI: 10.66224/ismj.29.4.220]

2.Contreras-Muñoz MP, Zahn-Muñoz C, Solís-Albanese, et al. Analysis of Retractions in Nursing from Publications Between 2000 and 2024: A Bibliometric Analysis Using Retraction Watch. Nurs Rep 2025; 15(10): 349. 10.3390/nursrep15100349

3.Mousa A, Flanagan M, Tay CT, et al. Research Integrity in Guidelines and evIDence synthesis (RIGID): a framework for assessing research integrity in guideline development and evidence synthesis. EClinicalMedicine 2024; 74: 102717. 10.1016/j.eclinm.2024.102717

4.Fanelli D. How many scientists fabricate and falsify research? A systematic review and meta-analysis of survey data. PloS one 2009; 4(5): e5738. 10.1371/journal.pone.0005738

5.De Cassai A, Geraldini F, De Pinto S, et al. Inappropriate citation of retracted articles in anesthesiology and intensive care medicine publications. Anesthesiology 2022; 137(3): 341–350. 10.1097/aln.0000000000004302

6.Dakhesh S, Khademizadeh S, Farajpahlou A, et al. Measuring the level of compliance with the publication ethics standards: Analysis of retracted publications of Iranian researchers affiliated with the MSRT. Ethics Sc Technol 2024; 19(1): 72–81. (Persian) 10.22034/ethicsjournal.19.1.72

7.Mohamadloo A, Batooli Z. A scientometric and content analysis of research output on" Retracted Papers" indexed in Scopus. Feyz Med Sci J 2020; 24(4): 446–461. (Persian) http://feyz.kaums.ac.ir/article-1-4121-en.html

8.Morovati M, Erfanmanesh MA. Retraction of Scholarly Outputs and Instances of Research Misbehavior. J Ethics Sci Technol 2021; 15(4): 62–69. (Persian) 20.1001.1.22517634.1399.15.4.9.1

9.Hami A, Jahani Y, Sadatmoosavi A. Analysis of the researchers' citation of retracted articles in the field of orthopedics. Iran South Med J 2024; 26(4): 260–272. (Persian) 10.61186/ismj.26.4.260

10.Allahverdi N, Parizad N, Shahbaz A. Nursing research in Iran and the world from the perspective of nursing professors: A qualitative study. Iran J of Nurs Res 2020; 15(1): 9-18. (Persian) http://ijnr.ir/article-1-2294-fa.html

11.Poroushasb S. Pathology and study of the Iranian retracted papers in Scopus, Google Scholar, and Research gate Databases Between 1997-2017. Sciences and Techniques of Information Management 2018; 4(2): 137–156. (Persian) 10.22091/stim.2018.3054.1200

12.Xu C, Fan S, Tian Y, et al. Investigating the impact of trial retractions on the healthcare evidence ecosystem (VITALITY Study I): retrospective cohort study. BMJ 2025; 389: e082068. 10.1136/bmj-2024-082068

13.Yessirkepov M, Togaibekova Z, Kocyigit BF, et al. Amount, cause, and citation frequency of retracted nursing publications from 1997 to 2024 in PubMed: a bibliometric study. Science Editing 2025; 12(2): 109–113. 10.6087/kcse.368

14.Hamdipour A, Atapour H, Mirpanahi S. An Analysis of the Retraction Trend of Scientific Documents Indexed on the Web of Science during the Years 2000-2020. Caspian Journal of Scientometrics 2022; 9(1): 82-97. (Persian) 10.22088/cjs.9.1.82

15.Zardari S, Khanzadeh F. A study of the scientometric characteristics and publication trends of discredited papers in the field of psychology in the Web of Science citation database. Journal of Modern Psychological Research 2025; 19(76): 108–126. (Persian) 10.22034/jmpr.2024.63149.6359

16.Campos-Varela I, Villaverde-Castañeda R, Ruano-Raviña A. Retraction of publications: a study of biomedical journals retracting publications based on impact factor and journal category. Gac Sanit 2021; 34: 430–434. 10.1016/j.gaceta.2019.05.008

17.Yang W, Sun N, Song H. Analysis of the retraction papers in oncology field from Chinese scholars from 2013 to 2022. J Cancer R Ther 2024; 20(2): 592–598. 10.4103/jcrt.jcrt_1627_23

18.Khurana P, Sharma K, Uddin Z. Unraveling retraction dynamics in COVID-19 research: Patterns, reasons, and implications. Account Res 2025; 32(7): 1241–1264. 10.1080/08989621.2024.2379906

19.Dal-Ré R, Ayuso C. Reasons for and time to retraction of genetics articles published between 1970 and 2018. J Med Genet 2019; 56(11): 734–740. 10.1136/jmedgenet-2019-106137

20.Maddi A, Monneau E, Guaspare-Cartron C, et al. The retraction gender gap: are mixed teams more vulnerable?. Quantitative Science Studies 2025 ; 6(2): 351-374. 10.1162/qss_a_00353

[Downloaded from ismj.bpums.ac.ir on 2026-11-10]

[DOI: 10.66224/ismj.29.4.220]